

Handläggare
Robert Jägare
Telefon: 08-508 47 998

Till
Arbetsmarknadsnämnden
den 4 april 2017

Ärende 6

Yttrande över remiss om Lägesrapport av hållbarhetskommisionens arbete

Remiss från kommunstyrelsen, dnr 159-1936/2016

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden hänvisar till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Arjun Bakshi
arbetsmarknadsdirektör

Karin Eriksson-Bech
utvecklingschef

Sammanfattning

Stockholms stad har inrättat en kommission för social hållbarhet som har uppdraget att identifiera åtgärder som kan bidra till en mer jämlik och socialt hållbar stad. Under våren 2016 har kommissionen tagit fram fyra rapporter inom områdena uppväxt och utbildning, arbete och försörjning, boende och stadsmiljö respektive demokrati och trygghet. Rapporterna har remitterats till berörda nämnder och bolag i staden för att inhämta synpunkter på de förslag som återfinns i rapporterna. Arbetsmarknadsnämnden har särskilt blivit ombedd att kommentera rapporten som rör arbete och försörjning.

Rapporten fördjupar analysen när det gäller ungas etablering på arbetsmarknaden för tre grupper: personer som varken arbetar eller studerar, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning. Slutsatserna i rapporten är att det i högre grad än i nuläget finns ett behov av att rikta och anpassa insatser till grupperna unga utrikesfödda respektive unga med funktionsnedsättning.

Arbetsmarknadsförvaltningen
Utvecklings- och utredningsstaben

Livdjursgatan 4
Box 10014
12126 Stockholm-Globen
Telefon 08-508 47 998
robert.jagare@stockholm.se
stockholm.se

Arbetsmarknadsförvaltningen anser generellt att rapporten på ett träffsäkert sätt beskriver utmaningarna för unga stockholmare på arbetsmarknaden. Bland utmaningarna som är särskilt angelägna ser förvaltningen förslaget om att skapa ett sammanhållet

utbildningsalternativ för unga nyanlända i gränslandet mellan gymnasie- och vuxenutbildningen eftersom många kommer att ha behov av att komplettera sin utbildning framöver.

Bakgrund

Stockholms stad har inrättat en kommission för ett socialt hållbart Stockholm som har uppdraget att analysera skillnader i livsvillkor i staden och lämna förslag till åtgärder för en mer jämlik och socialt hållbar stad. Sedan tidigare har kommissionen färdigställt fem rapporter: inledningsvis beskrevs i rapporten *skillnadernas Stockholm* förutsättningarna inom områdena välbefinnande och hälsa, uppväxtvillkor och utbildning, arbete och försörjning, boende och stadsmiljö samt demokrati och trygghet. Därefter har rapporter publicerats inom fyra fokusområden. I juni 2016 beslutade kommunfullmäktige om en strategi för genomförande av åtgärder framlagda av kommissionen. Genomförandestrategin bygger på integrering av åtgärder i ordinarie budgetprocess och på förstärkt finansiering via stadens sociala investeringsfond. Samordningen med andra processer betonas i strategin.

Kommissionen har under våren 2016 färdigställt fyra rapporter inom följande områden:

- Arbete och försörjning – *Dold potential – Hinder och möjligheter för unga stockholmares etablering på arbetsmarknaden.*
- Demokrati och trygghet – *Medborgare med mandat – Dialog och delaktighet i Stockholms stad*
- Uppväxtvillkor och utbildning – *Den lärande skolan*
- Boende och stadsmiljö – *Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet.*

För respektive rapport finns också underlagsrapporter som har tagits fram av forskare som är verksamma inom respektive område.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat de fyra rapporter som färdigställdes under 2016 till berörda instanser och remissinstanserna har i första hand att ge sin syn på rapporternas analys och förslag ur det egna verksamhetsområdets perspektiv.

Arbetsmarknadsnämnden ombeds särskilt yttra sig över rapporten *Dold potential – hinder och möjligheter för unga stockholmares etablering på arbetsmarknaden*. Vidare ska nämnden i likhet med övriga instanser särskilt yttra sig över förutsättningarna att genomföra åtgärderna A2.3.1-A2.3.3 i rapporten. Nedan

sammanfattas kortfattat de olika rapporternas innehåll. Ett särskilt fokus läggs på rapporten *Dold potential* eftersom arbetsmarknadsnämnden är särskilt anmodad att yttra sig kring förutsättningarna för att genomföra förslagen i den rapporten.

Dold potential – hinder och möjligheter för unga stockholmars etablering på arbetsmarknaden

I rapporten *Dold potential* beskrivs ungas etablering på arbetsmarknaden med särskilt fokus på tre grupper: unga som varken studerar eller arbetar (UVAS)¹, unga med funktionsnedsättning² som medför nedsatt arbetsförmåga samt unga utrikes födda.³ Till gruppen ungdomar räknas i rapporten personer i åldrarna 16-29 år. Frågeställningarna som vägleder arbetet rör hur arbetsmarknadsinträdet generellt ser ut, vilka statliga och kommunala insatser som finns för UVAS och hur Stockholms stad kan utveckla arbetet med att underlätta inträde på arbetsmarknaden för utsatta grupper.

En slutsats i rapporten är att det inte finns särskilda skäl för oro för gruppen unga i generell mening på arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden i Stockholms län är den mest gynnsamma i landet och unga drar nytta av detta i form av stigande sysselsättning och minskad arbetslöshet.

I flera avseenden pekar rapporten på en gemensam problembild för de olika målgrupperna, Rapporten konstaterar att den enskilt viktigaste faktorn för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden är fullföljda gymnasiestudier. De som har slutfört gymnasiet med låga betyg har relativt gruppen utan betyg 73 % högre sannolikhet att ha ett arbete vid 20 års ålder.⁴ Utbildningsnivån förenar de tre målgrupperna som beskrivs: såväl UVAS, unga med funktionsnedsättning och unga utrikes födda har en lägre utbildningsnivå än unga som inte tillhör grupperna. För de två sistnämnda grupperna är ohälsa och diskriminering också gemensamma nämnare som försvårar etableringen på arbetsmarknaden.

¹ I gruppen UVAS inkluderas personer som uppfyller samtliga av följande kriterier: är 16-29 år, inte haft inkomster över ett basbelopp (44 500 kronor år 2013) under kalenderåret, inte mottagit studiemedel, inte varit utbildningsregistrerad eller studerat sfi mer än 60 timmar och inte arbetspendlat till Norge eller Danmark under kalenderåret.

² Unga med funktionsnedsättning har i rapporten definierats som personer som får ersättning från Försäkringskassan för sjukdom eller funktionsnedsättning.

³ Målgrupperna är inte ömsesidigt uteslutande, en person kan ingå i samtliga grupper men beskrivningen struktureras utifrån de tre kategorierna.

⁴ Dold potential, s. 14.

För gruppen unga med funktionsnedsättning konstaterar rapporten att det är en relativt låg andel som har kommit in⁵ på arbetsmarknaden vid 30 års ålder. Knappt 40 procent av personer med aktivitetsersättning hade gjort det vilket kan jämföras med att 90 procent av Stockholmarna generellt har tagit motsvarande steg.

En oroande trend som noteras i rapporten är att personer med funktionsnedsättning som fullföljer gymnasieskolan har minskat över tid. Flera tänkbara skäl anges: elever med funktionsnedsättning upplever i högre grad skolarbetet som stressande, de utsätts för mobbning eller kränkande behandling i högre grad, förväntningarna på elever i särskolan är generellt låga. Vidare anges förändringarna inom gymnasieskolan med förlängning av de tvååriga linjerna och införande av målrelaterade betyg som tänkbara förklaringar till att personerna hoppat av. Även ett sämre hälsoläge anförs som en komponent som kan förklara belägenheten för målgruppen.

När det gäller utrikes födda beskriver *Dold potential* en väsentlig skillnad när det gäller inträde på arbetsmarknaden vid 30 års ålder beroende på åldern vid invandringstillfället – för ungdomar som var 16 år eller yngre har över 80 procent etablerat sig medan ungdomar som var 17-23 år har 70 procent som motsvarande siffra. För personer med svensk bakgrund är etableringsgraden över 90 procent. I rapporten anges det faktum att unga som kommer till landet i gymnasieålder endast i ringa utsträckning slutför gymnasiestudierna som en tänkbar anledning till detta förhållande eftersom det är svårt att både hinna lära sig svenska och slutföra sina gymnasiestudier. Rapporten pekar också på att det finns belägg för att goda språkkunskaper underlättar etablering på den svenska arbetsmarknaden – en studie från OECD har visat att hur höga färdighetsnivåer en individ har inom läsfärdigheter har stor betydelse för risken att behöva utstå arbetslöshet och att effekten var större i Sverige än i OECD generellt.⁶

I rapporten sammanfattas insatser som genomförs inom det statliga respektive det kommunala ansvaret och den samverkan som sker mellan de olika nivåerna.

För gruppen med funktionsnedsättning handlar det på statlig nivå om olika typer av ersättningsformer till enskilda samt subventioner riktade till arbetsgivare. I kommunen finns daglig verksamhet och olika typer av visstidsanställningar riktade särskilt till gruppen.

⁵ Inträdet definieras som det första året då en individ har en årsinkomst som överstiger halva medianinkomsten för en 45-åring.

⁶ Dold potential, s. 30f.

För gruppen unga utrikes födda finns få särskilt riktade insatser på statlig nivå, huvudsakligen tar de del av arbetsförmedlingens generella utbud. De som tillhör gruppen flyktingar, andra skyddsbehövande och deras anhöriga ingår i etableringsuppdraget och har inom ramen för det tillgång till ett mer omfattande stöd. I kommunen finns språkstödande insatser, olika former av studier och praktik, feriejobb och andra introducerande insatser.

Förslagen till åtgärder i rapporterna orienteras kring fyra områden:

- Stärk kopplingen mellan skola och arbets- och samhällsliv
- Underlätta inträdet till arbetslivet genom anpassade och riktade utbildningsalternativ
- Använd Stockholms stads verksamheter för att främja ett inkluderande arbetsliv
- Effektivisera samverkan om unga utrikes födda och unga med funktionsnedsättning.

Förslagen till åtgärder kommenteras närmare under avsnittet *förvaltningens synpunkter och kommentarer* nedan.

Den lärande skolan

Rapporten som beskriver skolan sätter fokus på det som sker inom skolan och har ett internt perspektiv. Syftet är att beskriva arbetet som sker på skolorna och de framgångsfaktorer som finns här utan att komma in på själva undervisningen. Rapporten kretsar kring två frågeställningar: vilka framgångsfaktorerna för att åstadkomma en hållbar skolutveckling är respektive vad staden behöver göra för att vidareutveckla sitt arbete med hållbar skolutveckling.

Fyra avgörande beståndsdelar identifieras för en hållbar skolutveckling:

- Skolkultur – att de normer och värderingar som råder på en skola om vad som är viktigt för att nå målen präglas av förhållningssätt som stödjer elevernas motivation för studier.
- Ledarskap – som inte minst har en viktig roll i att förmedla skolkulturen samt att se till att skolorna blir lärande organisationer. Ett *distribuerat*, dvs fördelat, ledarskap beskrivs som mer framgångsrikt eftersom det för ledarskapet närmare eleverna. Ledarskapets inriktning beskrivs som positivt när det inriktas både på att förbättra undervisningen och lärarnas färdigheter i

undervisningsämnena och andra delar av skolans organisation, miljö och kultur.

- Lärande organisationer – att personalen tillsammans analyserar och förbättrar utbildningen med utgångspunkt i information om elevernas prestationer inriktat på att förbättra elevernas lärande.
- Stödbaserad inkludering – att skolorna bistår varje elev med det stöd eleven behöver så att skolan blir en miljö där alla elever kan nå sin individuella potential.

Rapportens förslag sorteras under följande rubriker:

- Främja en skolkultur som präglas av höga förväntningar på alla elever.
- Vidareutveckla ledarskapet i Stockholms stads skolor
- Skapa arenor för förbättring i Stockholms stads skolor
- Säkerställ att Stockholms stads skolor är bra för alla

Medborgare med mandat

I rapporten *Medborgare med mandat* beskrivs möjligheter och hinder i att utveckla den lokala demokratin i staden med särskilt fokus på dialog med medborgare och civilsamhälle. Särskilt fokus har legat på att hitta vägar att inkludera grupper som står långt ifrån politiskt deltagande.

I rapporten konstateras att ojämlikheten i Stockholms stad är betydande. Skillnaden mellan distrikten med högst respektive lägst valdeltagande vid fullmäktigevalen 2014 är 54 procentenheter. I underlaget konstateras att demokratipolitiken har utvecklats till att sträva mot två mål: dels ett fördjupat deltagande i samhället, dels en ökad politisk jämlikhet. Vidare konstateras att dessa mål kan stå emot varandra eftersom vissa uppföljningar tyder på att det i första hand är resursstarka personer som deltar när möjlighet erbjuds varför det beskrivs som viktigt att planera insatserna på ett sätt som inbjuder till ett jämlikt deltagande. Detta uppnås genom att såväl *institutioner* (vilka som deltar, hur kommunikationen utformas och hur övergången sker mellan dialogernas resultat och offentlig policy), *empowerment* (stärkta möjligheter till egen organisering och formulering av intressen) samt genom att *facilitatorer* (möjliggörare som väcker intresse och introducerar/begripliggör för medborgare komplicerade kommunala beslutsvägar) finns tillgängliga.

En analys av befintliga medborgardialoger i staden har också genomförts. Rapporten konstaterar att det i allmänhet saknas en målgruppsanalys varför det finns risk för att dialogerna blir

ytterligare ett tillfälle för resursstarka grupper att göra sin åsikt hörd.

I rapporten föreslås ett antal åtgärder som är orienterade kring att skapa fler mer högkvalitativa dialoger inom Stockholms stad. Även insatser för ett jämlikt deltagande och ovannämnda facilitatorer förespråkas. Därtill föreslås en utvecklad spridning av resultaten av genomförda medborgardialoger i staden.

Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet

Rapporten beskriver det offentliga rummets funktion att binda samman Stockholm och utgöra en arena för stadslivet.

Samhällsplaneringen och människors boendemiljö påverkar sociala relationer och därigenom den sociala hållbarheten i staden.

Eftersom Stockholm är inne i ett expansivt skede konstateras att det erbjuds såväl möjligheter som risker i att växa i snabb takt – det ger möjligheter att bygga en jämlik stad men riskerar samtidigt att förstärka de existerande problem som finns med förstärkt boendesegregation och ökad otrygghet som exempel på negativa utfall. Rapporten beskriver på vilket sätt det offentliga rummet är viktigt ur ett socialt hållbarhetsperspektiv och anger förslag till insatser som ska öka hållbarheten. Frågeställningar kring kulturlivets möjligheter att bidra till ett inspirerande stadsliv berörs också. Åtgärderna i rapporten orienteras kring tre huvudområden: att stärka det sociala investeringsperspektivet i stadsutvecklingen, att prioritera värdeskapande platsutveckling i socioekonomiskt svaga områden samt att använda kultur som drivkraft för ett vitalt stadsliv.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utvecklings- och utredningsstaben i samråd med sakkunniga inom förvaltningens centrala administration.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Arbetsmarknadsförvaltningen vill inledningsvis framhålla att det i flera sammanhang finns anledning att se kontaktytorna mellan de olika rapporterna. Eftersom rapporterna täcker olika relevanta teman för social hållbarhet finns en risk för att tappa perspektiv där de olika områdena kan gripa in och förstärka varandra. För arbetsmarknadsnämndens ansvarsområde finns såväl när det gäller rapporten om uppväxt och utbildning som demokrati och trygghet tydliga beröringsytor till nämndens uppdrag. Exempelvis finns när det gäller arbetsmarknadsnämndens uppdrag att stödja personer till utbildning och egen försörjning anledning att tro att såväl tilltron

som förmågan till demokratiskt deltagande ökar bland nämndens brukare.⁷ Insatser inom både vuxenutbildningen och Jobbtorgen kan ses i ett perspektiv av att stärka personers motivation och förmåga till deltagande för grupper som har små resurser idag. Ett annat exempel rör vuxenutbildningen och kopplingen till rapporten *Den lärande skolan* där det låter sig konstateras att de framgångsfaktorer som beskrivs för ungdomsskolan i många fall också är relevanta för vuxenutbildningen.

Föreslagna åtgärder i rapporten "Dold potential"

Generella synpunkter

Arbetsmarknadsförvaltningen vill inledningsvis instämma i rapportens allmänna bild att man inte bör tala om unga generellt som en grupp som har det svårt på Stockholms arbetsmarknad idag. Arbetsmarknaden är god i Stockholms län och inom många branscher råder stor brist på arbetskraft vilket gör att möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden allmänt sett är goda. Flera aktörer har också gjort analyser som pekar i samma riktning som rapporten; Konjunkturrådet har pekat på att det är unga med svaga studieresultat, personer med funktionsnedsättning, äldre arbetslösa samt flykting- och anhöriginvandrare som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden.⁸ Arbetsförmedlingen har påtalat att arbetsgivarna på Stockholms läns arbetsmarknad ofta kräver gymnasial eller eftergymnasial utbildningsbakgrund⁹ samt att utrikes födda med gymnasial eller eftergymnasial utbildning har haft en positiv sysselsättningsutveckling medan personer med förgymnasial utbildning har en bestående låg sysselsättningsgrad och en högre arbetslöshet¹⁰.

Stärk kopplingen mellan skola och arbets- och samhällsliv

A2.1.1 Åtgärd: Stärk elevernas kontakter med arbetsmarknad och arbetsliv

Beskrivning: Utvecklade kontakter mellan skola och arbetsliv kan bidra till minskade skolavhopp bland studieomotiverade elever, stärka nätverk och ge kunskap om olika yrken/branscher som ökarelevernas förmåga att bedöma valmöjligheter och konsekvenser för en framtida arbetsmarknadsetablering. Vid sidan av gruppen studieomotiverade elever fyller stärkta kontakter med

⁷ Demokratiutredningen (SOU 2016:5) konstaterar exempelvis att de som inte deltar i demokratins processer har lägre utbildning, lägre inkomst och svagare förankring på arbetsmarknaden.

⁸ Konjunkturrådets rapport 2017 – åtgärder för en inkluderande arbetsmarknad, s. 7.

⁹ Arbetsmarknadsutsiktarna hösten 2016, Stockholms län, s. 52.

¹⁰ Arbetsmarknadsutsiktarna hösten 2016, s. 79f.

arbetsmarknaden och studie- och yrkesvägledande insatser en särskilt viktig funktion för unga nyanlända och unga med funktionsnedsättning, vars utsikter för arbetsmarknadsetablering är mindre goda. I rapporten *En skola där alla ska lyckas* föreslogs en gemensam bank med praktikplatser i denna anda, liksom utvecklad studie- och yrkesvägledning. Ett förslag i samma rapport om extern mentorsverksamhet för nyanlända elever utreds av utbildningsnämnden. För att utveckla kontakterna mellan skola och arbetsliv bör dylika förslag integreras i en modell för samverkan under ledning av utbildningsnämnden, där arbetsmarknadsnämnden bidrar med kunskap och kontakter i form av bland annat studiebesök, mentorer och praktik samt till att utveckla studie- och yrkesvägledande insatser såväl i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, inte minst inom ramen för nyanländas språkintroduktion.

Näringslivets aktörer bör involveras redan vid utformningen av insatserna i syfte att ta tillvara förmågan och viljan att bidra.
Pågående arbete: Samtliga F-9 skolor har planer för studie- och yrkesvägledning. Studie- och yrkesvägledningen ska vid grundskolorna ingå i elevhälsoteamen. Det sker också en samverkan mellan grundskolan och gymnasiet samt externa aktörer för att öka attraktiviteten för yrkesprogrammen. Arbetssätten för studie- och yrkesvägledning inom grundskola, gymnasium och yrkesutbildning ska enligt stadens budget utvecklas till en mer integrerad metod för att säkra vägen från utbildning till arbete. Under 2016 ska eleverna även ges utbildning om arbetsmarknaden i samarbete med fackliga organisationer och näringslivet, bland annat genom praktik.
Ansvarig: Utbildningsnämnden i samverkan med arbetsmarknadsnämnden och Stockholm Business Region
Återkoppling/uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Arbetsmarknadsnämnden bedriver, som konstateras i förslaget, ett aktivt arbete för att kunna tillhandahålla praktikplatser och ser positivt på ett samarbete med utbildningsnämnden för att hitta former för kombinationer av praktik och studier som syftar till att både minska skolavhopp och att locka fler unga tillbaka till studier.

A2.1.2 Åtgärd: *Ge utökad samhällsinformation till unga nyanlända på stadens boenden och i skolan*

Beskrivning: Information om hur det svenska samhället fungerar är en grund för att unga nyanlända ska kunna förstå sammanhanget de lever i och utifrån det kunna fatta välgrundade beslut om studier och arbetsliv. Många nyanlända unga kommer från länder där styrningssystem och samhällsuppbyggnad skiljer sig från det

svenska. För att gynna unga nyanländas delaktighet i samhället bör samarbetet mellan utbildningsnämnden, socialnämnden och arbetsmarknadsnämnden utvecklas i syfte att tillhandahålla strukturerad och systematisk samhällsinformation till unga nyanlända liknande den som finns för nyanlända vuxna.

Pågående arbete: Samhällsorientering finns för vuxna nyanlända. I ärendet Nyanlända och asylsökande i Stockholms stad, Dnr 156-607/2016, lämnas förslag om arbetsmarknadsnämnden ska i samverkan med utbildningsnämnden och socialnämnden utreda möjligheten för Jobbtorg Stockholm att erbjuda arbetsmarknadsrelaterade och samhällsorienterande aktiviteter för ensamkommande ungdomar.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden i samverkan med socialnämnden

Återkoppling/uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Kommunfullmäktige beslutade i oktober 2016 i enlighet med ovan beskrivet förslag att uppdra till arbetsmarknadsnämnden att utreda möjligheterna att erbjuda såväl arbetsmarknadsrelaterade som samhällsorienterande insatser för ensamkommande ungdomar. Dessutom innehåller budget 2017 ett uppdrag för nämnden om att utreda möjligheterna till förbättrad samhällsinformation och -vägledning till nyanlända i eget boende. Arbete med de olika uppdragen pågår och nämnden bedömer att uppdragen kommer att ge underlag som är användbart även för frågan om information till unga nyanlända generellt.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att det för den del av gruppen som är i skolålder finns en fördel i att använda skolan som arena för information eftersom man då, till skillnad från på stadens boenden, når hela målgruppen – det vill säga även unga i eget boende.

Underlätta inträdet till arbetslivet genom anpassade och riktade utbildningsalternativ

A2.2.1 Åtgärd: Utred förutsättningarna för en alternativ utbildning för ungdomar som har avbrutit eller inte fullföljt gymnasiet

Beskrivning: Det finns flera exempel på skolor i andra länder som syftar till att fånga upp målgruppen unga utan gymnasieutbildning och som bedöms ha sämre förutsättningar att klara av gymnasiet, till exempel produktionsskolor eller Second Chance skolor.

Produktionsskolornas koncept innebär att eleverna deltar i reell produktion av tjänster eller varor, vilket ger ett utrymme för dem att växa, utvecklas och lära. Denna typ av skolor har gett goda resultat.

Eftersom andelen unga som inte klarar av skolan är hög i Stockholm bör staden utreda möjligheten att starta en alternativ skola som bättre fångar dessa ungdomars behov och som ger utrymme för ett mer flexibelt innehåll. I dessa skolor bör rena utbildningsinsatser kunna varvas med praktiskt arbete, arbetsmarknadsinsatser och självstärkande insatser utifrån individuella behov. Betoning bör ligga på att erbjuda ett positivt sammanhang som skapar motivation och självkänsla och ger eleverna stöd i att bygga en stabil grund för vidare studier och/eller arbete. Målgruppen är unga skolavhoppare som inte är redo för studier inom ordinarie gymnasieskola och syftet är både att motivera tillbaka till skolan, men också att motverka passivitet och minska risken för att utveckla ett utanförskap.

Pågående arbete: Inom det kommunala aktivitetsansvaret för unga 16-19 år bedriver nämnden ett uppsökande arbete med målsättningen att få in ungdomen i utbildning och/eller arbete och praktik. I samarbete med Arbetsförmedlingen kan utbildning via folkhögskola erbjudas.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden
Uppföljning: Kommunstyrelsen.

Kommentar: Arbetsmarknadsförvaltningen anser att det är viktigt att det finns alternativ för ungdomar som behöver annan typ av skolgång än ordinarie skola. Insatsen bör inte nödvändigtvis ses som ett alternativ till ordinarie skolgång utan kan ha inriktningen att motivera slutförande av ordinarie skolgång. Frågan bedöms vara angelägen eftersom fullföljda gymnasiestudier är en av de starkaste förutsägande faktorerna för framgång på arbetsmarknaden.

A2.2.2 Åtgärd: *Utöka anpassade och riktade arbetsmarknads- och yrkesutbildningar*

Beskrivning: I planeringen av nya och befintliga yrkesutbildningar är det viktigt att insatsen riktas och anpassas till unga med funktionsnedsättning och till unga utrikes födda utifrån deras förutsättningar och behov. Arbetsmarknadsnämnden och Arbetsförmedlingen behöver samarbeta i utformandet av utbildningarna utifrån de befintliga behoven. Utbildningarna behöver arbetas fram tillsammans med branscher på liknade sätt som inom yrkeshögskoleutbildningarna.

Pågående arbete: Det finns flera yrkesutbildningar som ges av Arbetsförmedlingen och av staden idag. Inom arbetsmarknadsnämnden pågår även ett projekt där yrkeskunskap kombineras med svenskundervisning för personer som har lägre kunskaper i svenska (YFI). Arbetsmarknadsnämnden har utarbetat en partnerskapsmodell som innebär att nämnden ingår partnerskap

med branschorganisationer som representerar branscher och näringslivsområden i regionen där det finns kompetensförsörjningsbehov. Ett gemensamt avtal (avsiktsförklaring) tecknas om att långsiktigt och hållbart samverka för att möta behoven av kompetens samt bidra till att nämndens målgrupper är anställningsbara och blir anställda. Hittills har arbetet bestått i att etablera samarbete med bristyrkesbranscher. Samarbete med besöksnäringen, transportbranschen och byggnäringen har inletts.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden

Återkoppling/uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Arbetsmarknadsnämnden har i budget 2017 uppdraget att arbeta för att utveckla riktade arbetsmarknads- och yrkesutbildningar i olika former där exempelvis kombinerade sfi- och yrkesvuxenutbildningar bedrivs. Samtidigt kan det för vissa grupper – till exempel personer med funktionsnedsättning – vara svårt att få en större volym i arbetet eftersom målgruppen kräver ett förhållningssätt som anpassas till respektive individs förutsättningar och behov. Arbetet fortsätter med att skapa fler och förbättrade utbildningar riktade till målgrupperna.

A2.2.3 Åtgärd: Skapa ett sammanhållet utbildningsalternativ för nyanlända där gymnasie- och vuxenutbildningen kombineras

Beskrivning: Behovet av en utbildning för ungdomar som kommer till Sverige i äldre åldrar är stort. Det befintliga skolsystemet är inte anpassat till målgruppens förutsättningar, eftersom den utgår från att man har haft en skolgång och helst i Sverige. Många av ungdomarna som har kommit till Sverige i äldre åldrar har en skolbakgrund från länder med ett skolsystem som skiljer sig en hel del från det svenska. Dessutom har många av dessa ungdomar på grund av de långdragna konflikterna i sina hemländer flera år av förlorad skolgång. Detta gör det svårt för ungdomarna att komma in mitt i utbildningen och klara av den i samma takt som en ungdom som är uppvuxen i Sverige. I denna utbildning är det också viktigt med ett tydligt inkluderingsperspektiv i form av samhällsinformation och kunskap om den svenska arbetsmarknaden.

Pågående arbete: I ärendet Nyanlända och asylsökande i Stockholms stad Dnr 156-607/2016 lämnas förslag om att utbildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden ska utreda en skolform med kombinerad gymnasie- och vuxenutbildning.

Ansvarig: Utbildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden

Återkoppling/uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Arbetsmarknadsförvaltningen anser att frågan är angelägen att adressera – inte minst mot bakgrund av nu aktuell rapport konstaterande om att mycket få ungdomar som kommer till Sverige i åldrarna 17-23 år fullföljer gymnasiet vilket ökar risken för ett långvarigt utanförskap. Kommunfullmäktige har i september 2016 uppdragit till utbildningsnämnden att tillsammans med arbetsmarknadsnämnden utreda frågan om hur en utbildningsform kan se ut. Utbildningsnämnden har konstaterat att frågan om att utreda en ny skolform är en fråga som bör utredas på nationell nivå och arbetet utifrån uppdraget bör därför bedrivas med inriktningen att hitta ett arbetssätt som bygger broar och underlättar övergången mellan ungdomsskolan och vuxenutbildningen snarare än att skapa en ny skolform. Sveriges kommuner och landsting bereder för närvarande frågan om en ny skolform i syfte att uppmärksamma den på nationell nivå.

A2.2.4 Åtgärd: *Ta fram en handlingsplan inom sfi för unga nyanlända*

Beskrivning: Ett av hindren för etableringen på arbetsmarknaden är svårigheter med språket. Forskningen lyfter språkundervisningen som en viktig insats för unga utrikes födda som har svaga kunskaper i svenska. Undervisningsgrupperna inom sfi tar idag inte hänsyn till elevers ålder. En handlingsplan eller ett anpassat arbetssätt för unga inom sfi skulle innebära att staden utvecklar pedagogiken i syfte att möta ungdomarna utifrån deras behov och förutsättningar. Det kan också handla om att koppla språkundervisningen till andra arbetsmarknads- och utbildningsinsatser.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden

Uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Arbetsmarknadsförvaltningen anser att det finns särskiljande aspekter av ungas sfi-studier som gör att det kan vara en god idé att ta fram en handlingsplan som fokuserar på de särskilda omständigheter som gäller för unga. Ungdomar kan ibland klara ett högre tempo eller, som rapporten beskriver, vara i behov av kombinationer av sfi och andra insatser. Det kan också finnas aspekter i övergången från gymnasieskolan till vuxenutbildningen som upplevs som en stor omställning för den enskilde. Det finns skäl att tro att antalet ungdomar som kommer att bli aktuella för sfi-studier kommer att öka under en tid framöver vilket gör frågan än mer aktuell. I stort sett hälften av de som under våren 2017 är aktuella inom arbetsförmedlingens etablering är unga under 29 år.

Använd Stockholms stads verksamheter för att främja ett inkluderande arbetsliv

A2.3.1 Åtgärd: Rikta sociala klausuler i upphandlingar till särskilt prioriterade grupper

Beskrivning: Genom att i högre grad rikta sysselsättningskrav i upphandlingar kan staden arbeta aktivt för att få in prioriterade grupper på arbetsmarknaden. Därigenom kan berörda personer få erfarenhet och kontaktnät som kan leda till en långsiktig etablering på arbetsmarknaden. Detta kräver bra matchningsinsatser och medarbetare med erfarenhet av att arbeta med olika målgruppers specifika förutsättningar och ett tydligt individperspektiv. Hög personaltäthet medger en tät kontakt med den enskilda personen vilket underlättar matchning, coachning och språkstödande insatser. Inom arbetsmarknadsnämnden finns särskild målgruppskompetens och verksamheter som bör kopplas till arbetet med sociala klausuler.

Pågående arbete: Arbetsmarknadsnämnden har i uppdrag att bistå i stadens arbete med att ställa krav på sysselsättningsfrämjande åtgärder i upphandling. Under våren 2016 har arbetsmarknadsnämnden tecknat ett avtal med Trafikverket vilket innebär att förvaltningen kommer delta i Trafikverkets upphandlingar i Mälardalsregionen. Syftet är att Trafikverkets upphandlade leverantörer ska kunna uppfylla skullkravet om sysselsättningsfrämjande åtgärder i form av anställningar och praktikplatser. Detta arbete kan innebära goda förutsättningar för staden att specifikt rikta platser till unga med funktionsnedsättning och nyanlända.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden i samverkan med samtliga upphandlande nämnder och bolagsstyrelser.

Återkoppling/uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Arbetsmarknadsförvaltningen anser, i likhet med kommissionen, att sociala klausuler kan vara ett bra verktyg för att arbeta mot prioriterade grupper. Nämnden antog i december 2016 en näringslivsstrategi som syftar till att hålla samman arbetet gentemot näringslivet där insatser för att bidra till att skapa en inkluderande arbetsmarknad är ett prioriterat område. Ett identifierat utvecklingsområde är stöd till näringslivet i samband med uppfyllandet av klausulerna, i synnerhet för målgrupper som har större behov. Det kan också vara en utmaning att hitta personer som matchar de behov som leverantörerna anger.

A2.3.2 Åtgärd: Utveckla stadens arbete med arbetsdifferentiering

Beskrivning: För att möjliggöra en mer inkluderande arbetsmarknad kan staden skapa nya arbetstillfällen av specifika arbetsmoment som riktas mot särskilda grupper. Förutom fler arbetstillfällen kan detta frigöra resurser hos övrig personal, samt ge utökat utrymme för kompetenshöjande insatser och vidareutbildning både för ordinarie personal och för personer som erbjuds dessa nya tjänster.

Samhällskostnaderna på längre sikt kan också minska om människor ges tillträde till arbetsmarknaden och blir självförsörjande. Åtgärden vilar således tydligt på ett socialt investeringsperspektiv. Stadens satsning för personer med lindrig utvecklingsstörning, serviceassistenter, är ett exempel på arbetsdifferentiering inom barn- och äldreomsorgen. Satsningen erbjuds endast som visstidsanställning idag, men skulle kunna utvecklas till att omfatta flera andra yrkesområden och målgrupper samt erbjuda tillsvidareanställning för personer med en långvarigt nedsatt arbetsförmåga.

Pågående arbete: Stadens satsning på serviceassistenter som innebär att en person med lindrig utvecklingsstörning eller generella inlärningssvårigheter kan anställas under två år som serviceassistent. Anställningen kombineras med en utbildningsdel. Arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden har tecknat en avsiktsförklaring om att utöka antalet yrkesområden och omfatta flera olika typer av funktionsnedsättning.

Ansvarig: Kommunstyrelsen i samarbete med arbetsmarknadsnämnden.

Återkoppling/uppföljning: Kommunstyrelsen.

Kommentar: Arbetsmarknadsförvaltningen anser att arbetet med arbetsdifferentiering är ett viktigt redskap för att skapa ett inkluderande arbetsliv. Kraven på arbetsmarknaden höjs successivt vilket gör att personer som i och för sig har en arbetsförmåga har svårt att hitta en reguljär anställning. En anställning inom stadens egna verksamheter med hjälp av arbetsdifferentiering kan då vara ett sätt för den enskilde att bli ianspråktagen samtidigt som alternativet kan vara att personen hamnar i en långvarig kedja av arbetsmarknadsinsatser som inte leder till en varaktig anställning. Det samarbete som finns med utbildningsförvaltningen kring serviceassistenter har utifrån förvaltningens perspektiv fungerat väl.

A2.3.3 Åtgärd: Främja kompetensbaserad rekrytering och motverka diskriminering vid rekrytering inom Stockholms stad

Beskrivning: Unga med funktionsnedsättning och unga utrikes födda har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden bland annat

till följd av diskriminering och okunskap hos arbetsgivare om exempelvis utländska utbildningar och funktionsnedsättningar.

Okunskapen kan få till följd att kravprofilen vid rekrytering blir mer omfattande än vad arbetet kräver. Kunskapshöjande insatser om kompetensbaserad rekrytering, mångfald, neuropsykiska diagnoser samt kognitiva och tekniska hjälpmedel i arbetslivet bör därför genomföras för att motverka onödiga krav som utesluter målgrupperna.

Pågående arbete: Staden arbetar med processer och verktyg för kompetensbaserad rekrytering, men arbetet behöver förstärkas och utvecklas.

Ansvarig: Kommunstyrelsen i samverkan med samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Återkoppling/uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Arbetsmarknadsförvaltningen instämmer i att kunskapshöjande insatser, i förekommande fall tillsammans med ovannämnda arbetsdifferentiering, är bra verktyg för att möjliggöra rekrytering enligt förslagets beskrivning. Det kan finnas ett värde i att Stockholms stad ser till att driva arbetet för att vara en inkluderande arbetsgivare, både i perspektivet att ta tillvara den kompetens som finns och att genom goda exempel visa för andra arbetsgivare vilka möjligheter som finns kopplade till kompetensbaserad rekrytering.

Effektivisera samverkan om unga utrikes födda och unga med funktionsnedsättning.

A2.4.1 Åtgärd: Utveckla samarbetskulturen mellan arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna om unga med funktionsnedsättning

Beskrivning: Uppföljningar inom gymnasiesärskolan visar att många unga som slutfört gymnasiesärskolan går till daglig verksamhet utan att ens få möjlighet att prövas mot eller stöttas till ett arbete. Detta gäller även ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Utvärderingar av daglig verksamhet visar också på inlåsningseffekter och att det är ett mycket litet antal personer som går från daglig verksamhet till arbete. Kommissionen ser därför ett behov av att stärka samverkan mellan socialnämnden och arbetsmarknadsnämnden i syfte att skapa en bättre övergång för unga med funktionsnedsättning som vill och har förmågan att klara av ett arbete på den ordinarie arbetsmarknaden. För de personer som står i begrepp att söka daglig verksamhet bör arbetsmarknadsförvaltningens insatser erbjudas som ett alternativ.

Utöver det finns behov av att se över riktlinjer och ersättningssystem för att motverka de inlåsningseffekter som uppmärksammas inom daglig verksamhet. Samverkan behöver även stärkas mellan utbildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden generellt vad gäller elever som är i färd med att avsluta gymnasiet och där skolan känner oro för övergången. Staden kan därmed i ett tidigt skede fånga upp de unga som har extra behov av coachning och handledning för att komma in på arbetsmarknaden. Detta bör göras innan ungdomarna har slutat eller avbrutit sina studier. Detta gäller alla ungdomar, men särskilt de elever som går i gymnasieskolan, i grupper med specialpedagogisk profil eller som har ett stort behov av utökat stöd i skolan.

Pågående arbete: Arbetsmarknadsnämndens bedriver idag en verksamhet Iwork för att främja övergången från daglig verksamhet till arbete.

Ansvarig: Socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna

Återkoppling/uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Arbetsmarknadsförvaltningen ser positivt på möjligheterna att utveckla samverkan med såväl stadsdelsnämnderna som socialnämnden kring ovan beskriven målgrupp. Socialnämnden har, i samverkan med stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsförvaltningen, i budget för 2017 uppdraget att genomföra en översyn av daglig verksamhet som ska beskriva de aspekter som kommissionen tar upp. En arbetsgrupp har bildats för insatsen och samverkan har kommit igång. Utbildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden har också gemensamt ansökt om medel från sociala investeringsfonden för att fånga upp unga redan innan de lämnar gymnasieskolan för att på så sätt underlätta övergången till arbetslivet.

A2.4.2 Åtgärd: Tillgängliggör stadens arbetsmarknadsinsatser för ensamkommande unga på stadens boenden

Beskrivning: Ensamkommande unga är i behov av praktik, anställningar och andra arbetsmarknadsinsatser med täta uppföljningar. Arbetsmarknadsnämnden har förutsättning att erbjuda stöd till ungdomarna, till exempel genom de arbetslivskontakter förvaltningen har, språkstödande insatser på modersmål och coachning på modersmål. Insatserna och stödet bör utvecklas i samverkan med socialnämnden.

Pågående arbete: Arbetsmarknadsförvaltningen har samarbetet med två av stadens boenden gällande feriejobb för unga

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden och socialnämnden

Återkoppling/uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Arbetsmarknadsnämnden har, tillsammans med utbildningsnämnden och socialnämnden, i budget 2017 fått uppdraget att utveckla metoder och insatser för att stötta ensamkommande unga nyanlända till praktik, utbildning eller jobb. Arbetet med uppdraget bedöms motsvara ovanstående åtgärd.

A2.4.3 Åtgärd: Inkludera asylsökande ungdomar 16-19 år i stadens kommunala aktivitetsansvar (KAA)

Beskrivning: Enligt 9§ 29 kap Skollag 2010:80 omfattar KAA ungdomar 16-19 år folkbokförda i Stockholms stad som inte påbörjat eller som har avbrutit gymnasiet. Staden ansvarar för att söka upp och erbjuda dessa unga stöd och aktiviteter som i första hand ska leda till studier eller i andra hand till arbete. Asylsökande ungdomar erbjuds utbildning, men ingår inte i KAA och staden erbjuder vare sig stöd eller insatser för de som inte tar del av studier. Redovisningen av den slutliga gymnasieantagningen höstterminen 2016 visar att 579 asylsökande ungdomar antagits jämfört med 84 föregående år. Rapporten pekar på att utrikes födda unga som grupp har begränsade förutsättningar att fullfölja gymnasiet, att en stor andel avbryter gymnasiet och att de löper större risk än inrikes födda att hamna i ett utanförskap. Det stora antalet asylsökande unga och avsaknad av stöd till dessa innebär en risk för att antalet unga i utanförskap i Stockholm ökar. Kommissionen föreslår därför att asylsökande ungdomar 16-19 år omfattas av stadens arbete utifrån KAA.

Pågående arbete:

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och socialnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Arbetsmarknadsförvaltningen instämmer i analysen att asylsökande ungdomar löper en förhöjd risk att hamna i utanförskap. Sammantaget finns ungefär 1150 personer i åldersgrupperna 16-19 år i migrationsverkets system i Stockholm där ungefär 80 % bor på kommunalt boende/familjehem och en stor del av de övriga har ordnat eget boende.¹¹ Vilka aktiviteter som erbjuds ungdomarna kan variera mellan olika boenden och boendeformer. För gruppen asylsökande finns hinder mot vissa typer av insatser som tillämpas inom KAA då dessa innebär en anställning och de asylsökande ofta inte har rätt att arbeta.

Samtidigt vill nämnden betona att den huvudsakliga inriktningen för ungdomarna bör vara att försöka stödja dem till att fullfölja sin gymnasieutbildning eftersom det är en så viktig komponent i att vara konkurrenskraftig på arbetsmarknaden i Stockholmsregionen. Ett utökat ansvar när det gäller aktivitetsansvaret kommer att innebära ökade kostnader för KAA men det är i nuläget svårt att bedöma hur stor ökningen skulle komma att bli ifall målgruppen inkluderades.

A2.4.4 Åtgärd: *Utred behovet av stöd till arbetsgivare för rekrytering av särskilda målgrupper tillsammans med näringslivet*

Beskrivning: Bristande stöd till arbetsgivare kan utgöra ett hinder för unga med funktionsnedsättning och unga nyanlända för att få ett arbete. Tillsammans med näringslivets branschorganisationer bör arbetsmarknadsnämnden identifiera vilken typ av stöd och kunskap arbetsgivare behöver för att i högre grad anställa unga med funktionshinder och unga nyanlända. Det kan till exempel vara information, utbildning och handledning. Ett ökat stöd på arbetsgivarnas villkor kan minska förekomsten av den diskriminering, särskild den statistiska diskrimineringen, som forskningen visar målgrupperna möter på arbetsmarknaden.

Pågående arbete: Arbetsmarknadsförvaltningen har återkommande nätverksträffar för arbetsgivare, främst handledare, som tar emot nyanlända och eller personer med funktionsnedsättning.

Arbetsmarknadsförvaltningen erbjuder även handledarutbildningar.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden

Uppföljning: Kommunstyrelsen

Kommentar: Arbetsmarknadsnämnden har identifierat stöd till arbetsgivare som en viktig aspekt att jobba vidare med. I den ovan beskrivna näringslivsstrategin som arbetsmarknadsnämnden antog i december 2016 ingår partnerskap med branschorganisationer som representerar områden där det finns kompetensförsörjningsbehov framöver. Partnerskapen ska kännetecknas av en tät dialog som ger goda förutsättningar för att bättre förstå vilka behov som finns inom de olika branscherna i enlighet med kommissionens förslag. Nämnden bedriver idag handledarutbildning och erbjuder stöd till arbetsplatser av språkkompetent personal i de fall arbetsgivare tar emot nyanlända.

Bilaga

1. Lägesrapport av hållbarhetskommisionens arbete